

Panorama knih

V. Janíková: Osvojování cizojazyčné slovní zásoby*

Autorka knihy doc. PhDr. V. Janíková, PhD., vedoucí katedry německého jazyka a literatury Pedagogické fakulty MU, při tvorbě publikace o osvojování cizojazyčné slovní zásoby vychází nejen z vlastní pedagogické praxe při výuce německého jazyka, ale z přesvědčení mnoha dalších odborníků o tom, že vyučování a učení slovní zásobě není věnována náležitá teoretická a praktická pozornost, a to jak z hlediska vyučovacích principů, tak i učebních postupů. Práci lze označit jako syntézu velkého množství teoretických a empirických publikací k dané problematice, čímž se čtenáři nabízí nejen nejnovější poznatky v oblasti psychologie, pedagogiky, lingvistiky a lingvodidaktiky vztahující se k osvojování slovní zásoby, ale i stručný historický exkurz s nástinem vývojových tendencí při pohledu na práci s cizojazyčným lexikem.

V monografii je důsledně zdůrazněna komplementarita jednotlivých bazových disciplín ve vztahu k osvojování slovní zásoby a multidimenzionalita didaktického konceptu. Práce je rozčleněna do pěti kapitol. První kapitola je věnována *pedagogickým aspektům* osvojování cizojazyčné slovní zásoby. Jsou v ní nastíněny didaktické i metodické zásady pro práci s cizojazyčnou slovní zásobou, zvýšená pozornost je věnována učebním strategiím. *Psychologickým aspektům* procesu osvojování slovní zásoby je věnována kapitola druhá, v níž se blíže osvětluje otázka mezijazykové a vnitrojazykové interference, psychologie paměti, multisenzorické učení a mentální lexikon. Do širších souvislostí jsou ve třetí kapitole zabudována *lingvistická východiska* osvojování slovní zásoby. S cílem komplexnějšího nástinu se zde poukazuje na lexikologii jako na výchozí lingvistickou disciplínu ve vztahu ke slovu a slovní zásobě. Pro složitost a náročnost dané problematiky poukazuje se na její vztahy k jiným disciplínám, je zde také specifikována otázka lexikální interference a ve stručných obrysech se porovnává německá a česká slovní zásoba

z hlediska slovtvorby. Zvláštní pozornost je věnována vztahům mezi slovy a sémantické analýze, to vše se zřetelem k lingvodidaktice a lexikálním cvičením. Čtvrtá kapitola se obírá vybranými aspekty osvojování slovní zásoby z hlediska lingvodidaktického a dochází zde k užšímu propojení teoretických východisek, neboť ne vždy je možné pedagogické, psychologické a lingvistické aspekty jednoznačně od sebe oddělit. Podrobněji jsou osvětlena témata: problematika a vzájemné vztahy mezi aktivní, pasivní a potenciální slovní zásobou, fáze při osvojování slovní zásoby včetně otázky způsobu kontroly lexikálních znalostí, systematizace slovní zásoby, lingvodidaktické principy při zprostředkování významu slov se zřetelem k sociokulturnímu aspektu, tzv. přímé strategie pro osvojování slovní zásoby, lingvodidaktické přístupy k ustáleným slovním obrátům (frazologismům), práce s cizojazyčným slovníkem aj. V několika případech jsou zde podrobněji nastíněny dílčí typologie lexikálních cvičení (např. typologie cvičení pro práci s cizojazyčným slovníkem, typologie cvičení pro testování osvojené slovní zásoby). Cizojazyčná výuka se vyznačuje tím, že je v ní – ve srovnání s ostatními vyučovacími předměty – věnována velká pozornost nácviku realizovaném v nejrůznějších, a tedy i lexikálních cvičeních. A protože práce se slovní zásobou patří k hlavním cílům výuky cizích jazyků, je také otázka systematických, proporcionálně vyvážených a na vědecké bázi spočívajících lexikálních cvičení jednou z nejzásadnějších. Právě proto je pátá kapitola věnována *aktualizované typologii lexikálních cvičení* a doplněna *konkrétními ukázkami jejich jednotlivých typů*.

Práce je jazykově zaměřena na osvojování slovní zásoby při výuce němčiny, psychologické a pedagogické závěry jsou však platné i pro výuku jiných cizích jazyků. Lingvodidaktické aspekty je ovšem zapotřebí přizpůsobit systému konkrétního cizího jazyka, i když i zde je možné najít v obecné rovině řadu společných jmenovatelů (např. interference, vztahy mezi slovy, sociokulturní aspekt aj.).

Protože systematická a uvědomělá práce se slovní zásobou nezačíná pro učitele až ve školní třídě, ale již ve vysokoškolské přípravě, může tato kniha posloužit i jako studijní materiál pro semináře studijní disciplíny didaktika ci-

zích jazyků. V rámci dalšího vzdělávání učitelů by alespoň některé součásti mohly poskytnout hlubší vhled do efektivních forem práce se slovní zásobou. Kniha se může stát také aktuálním podnětem pro další diskusi k dané problematice v odborných kruzích.

E. UHROVÁ

* V. Janfková: Osvojování cizojazyčné slovní zásoby. (Pedagogická, psychologická, lingvistická a didaktická východiska na příkladu němčiny jako cizího jazyka.) MU v Brně, Brno 2005

Andrea Baršová a Pavel Barša: Přistěhovalectví a liberální stát*

Publikace je zaměřena na aktuální celoevropský problém, dotýkající se však ve značné míře i České republiky. Kontext s naší republikou je zvýrazněn už v podtitulu práce: Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku.

Práce je rozčleněna do pěti tematických částí. I. kapitola Analytická východiska je věnována teoretickým problémům migrace v širších teoretických souvislostech, problematice národní identity a jejím modelům, souvislostem asimilace a multikulturalismu. Ve II. (a nej- rozsáhlejší) kapitole autoři analyzují problematiku migrace v USA a Evropě a výstižně ji nazývají Nový a starý svět. Zkoumají souvislosti a sociální příčiny migračních vln v určitých historických obdobích, vedle USA se ve „starém“ světě zaměřují na evropské velmoci – Francii, Velkou Británii a Německo. III. kapitola je zaměřena na aktuální situaci migrační politiky v Evropské unii, na genezi této politiky v návaznosti na vlastní vývoj evropské integrace. IV. kapitola nazvaná Současné trendy a výzvy si všímá sblížování přistěhovaleckých politik v Evropě a Americe, otázek multikulturalismu a integrace přistěhovačů do cílových zemí. Velmi aktuální je také pozornost, kterou autoři soustředili na islám v Evropě, na jeho tři základní směry. Zdůrazňují skutečnost, že většina z 13 milionů přistěhovačů z muslimských zemí nečiní větší

novému okolí svým náboženstvím žádný problém. Nicméně nelze podcenit menšinu muslimských přistěhovačů orientovaných na rigidní podobu islámu. V kapitola Česko, jak již název napovídá, zkoumá problémy migrace u nás. Autoři zde zkoumají migrační problémy v jednotlivých historických etapách a zdůrazňují skutečnost, že imigrační zemí jsme se stali po roce 1989. V Dodatcích jsou vysvětleny další teoretické problémy související s migrací.

Lze říci, že práce podává komplexně a výstižně problematiku migrace jak v jednotlivých částech světa a u nás, tak i v jednotlivých historických obdobích. Poskytuje celostní a vyčerpávající pohled na otázky migrace, které stále více nabývají na aktuálnosti, na otázky možných forem začleňování migrantů do nových zemí a na multikulturalismus.

Touto přínosnou publikací se podařilo zaplnit další bílé místo v naší společenskovední literatuře, neboť otázky migrace, zvláště přistěhovalectví, nepatřily dosud mezi vyhledávaná témata společenskovedního bádání.

J. NOLČ

* Andrea Baršová a Pavel Barša: Přistěhovalectví a liberální stát. (Imigrační a integrační politika v USA, západní Evropě a Česku), Masarykova univerzita, Brno 2005, 308 s.

Bedřich Ladislav: Fotbal – rituální hra moderní doby*

Na poli odborných publikací o sportu dnes snad nenajdeme žádnou, která by reagovala na skutečně aktuální problém a zároveň již v titulu tento problém případněji pojmenovala. Odborný asistent Fakulty sportovních studií MU Ladislav Bedřich tak vydáním své obsahově, formátově a graficky mimořádné monografie skutečně nemohl přesněji vystihnout – nejen ve světě posledního světového mistrovství tohoto globálně nejjpopulárnějšího kolektivního sportu moderní doby – hlavní leitmotiv soudobého fotbalu: rituál. Jeho jednotlivé aspekty jsou logicky popisovány cestou ilustrací fotbalové historie, vývoje v moderní době, výkla-